

Thierry VERHELST

Expert interculturele relaties

In 1986 stelde Thierry VERHELST in *Het recht anders te zijn* het ontwikkelingswerk aan de kaak, dat soms een blauwdruk voor verwestering leek. Dik 25 jaar later beleeft het Westen een heuse beschavingscrisis. Goed nieuws, vindt VERHELST, want een kans om traditionele waarden zoals verbondenheid en spiritualiteit te herwaarderen. Net wat we kunnen leren van het Zuiden.

‘Goed nieuws: we beleven een heuse beschavingscrisis’

Lieve WOUTERS

Als Franstalige Gentenaar vat Thierry VERHELST tijdens de rebelse jaren 1960 sympathie op voor de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. Hetzelfde gevoel voor rechtvaardigheid drijft hem naar de ontdekking van traditionele culturen in het Zuiden. VERHELST was tot voor kort docent interculturele relaties, maar de spierziekte ALS kluistert hem nu aan de rolstoel. Een mens naar wie je kunt blijven luisteren.

–U ontmoette volkeren en culturen van Afrika tot Azië en Zuid-Amerika. Wat kunnen we van elkaar leren?

Door te reizen ontdekte ik allereerst dat ik zelf een cultuur heb. Geloof me, dat was een cultuurschok! De westerse cultuur is heel sterk afgestemd op controle, op winst, op competitiviteit, op vooruitgang en op de drang om te beheersen. Je zou dat ‘mannelijke waarden’ kunnen noemen. De vrijheid die de moderniteit ooit bracht, is ontspoord. Er is angst en vereenzaming. De economie reduceert alles tot koopwaar. De gevolgen voor het milieu zijn niet meer te overzien. Het drama van politiek ‘links’ is dat het met zijn kritiek op kerkelijke instituten ook elke spiritualiteit overbodig achtte.

„Je moet niet bang zijn. Wat dood is, zal afsterven. Wat leven geeft, zal opbloeien. Dat houd je niet tegen”

De crisis die we vandaag meemaken, is niet louter een bankencrisis. Het is een crisis van onze cultuur zelf. En dat is goed nieuws, want we kunnen niet doorgaan zoals we bezig zijn. We moeten de sacrale dimensie van de werkelijkheid opnieuw ontdekken. Daarvoor kunnen we ons laten inspireren door wat leeft in het Zuiden, waar ‘vrouwelijke’ eigenschappen zoals luisterbereidheid, spiritualiteit en verbondenheid meer centraal staan. Positieve verworvenheden van de moderniteit hoeven we intussen niet af te zweren.

De veeleer traditionele gemeenschappen in het Zuiden kunnen zich dan weer laten inspireren door het Westen, om niet verstrikt te blijven in bepaalde aspecten van hun cultuur die hen beletten uitdagingen zoals honger of dictatuur te overwinnen.

–Ziet u tekenen van openheid voor die traditionele waarden als spiritualiteit?

Materialisme, sociaal onrecht en oppervlakkigheid alom. De situatie in Europa lijkt tamelijk catastrofaal, maar ik ben optimistisch. Beter gezegd: ik ben hoopvol. Hoop is een deugd, een sterkte, het meest waardevolle wat ons rest om met kracht en diepgang tot engagement voor een andere wereld op te roepen.

–Dat klinkt laconiek. Hoe kunt u bij zo’n dramatische analyse zo rustig blijven?

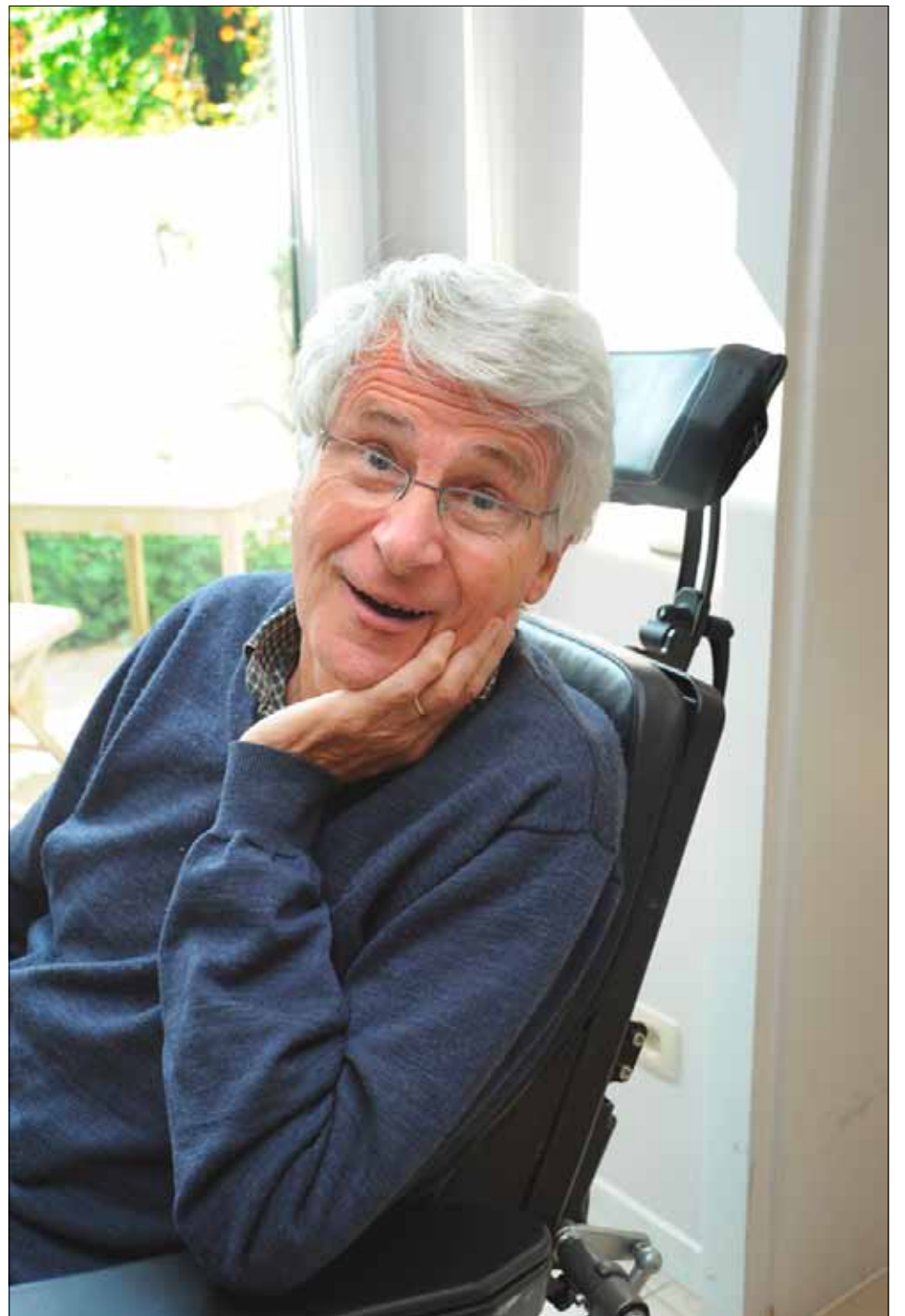
De westerse mens is passioneel bezig met het najagen van geluk. Altijd is er ontevredenheid. Dat komt omdat ons idee van het paradijs op aarde te materialistisch is ingevuld. Nu velen rijk zijn, leren wij gaandeweg dat geluk niet in uiterlijke tekenen van rijkdom en ontwikkeling zit, maar in innerlijke rust en vrijheid, in contemplatie, bewondering, echte vriendschapsbanden. Stilaan komen we een eind verder. De mens leeft niet van brood alleen.

–Uitgerend u, die de verstarring van onze cultuur aanklaagt, krijgt de ongeneeslijke spierziekte ALS. Hoe gaat u daarmee om?

Ik ontdek andere kanten van mijn persoon, kanten die te maken hebben met afhankelijkheid, onvoorspelbaarheid, broosheid. Het tegenovergestelde van de moderne waarden, zou je kunnen zeggen. Hoe hard ook, ik zie het als een interessante situatie. Mijn hele leven was ik bezig met solidariteit met lijdende volkeren en mensen. Nu ben ik in een objectieve toestand van solidariteit beland.

Tegelijk is het ook een spirituele uitdaging. De ziekte is in mij, maar ik vertoef niet in de ziekte. Ze laat mij het Onzichtbare dieper ontdekken: de bevrijdende levenskracht van God in mij (en in jou, en in de wereld).

Goede Vrijdag werd in het Westen te lang losgekoppeld van de vreugde van paasochtend. Wat overbleef, was dolorisme, de verheerlijking van het lijden. Het christelijke geloof werd aldus een droevige, verschrompelde religiositeit, gericht op het

„Hard, maar interessant”, vindt Verhelst zijn situatie als patiënt. © Herman Ricour

volbrengen van opgelegde handelingen. Met dat soort religiositeit heb ik weinig op.

–Studies tonen aan dat mensen bij het woord ‘Kerk’ niet denken aan spiritualiteit of God. Wat wil dat zeggen, denkt u?

De visie van het Romeinse Rijk heeft het christendom eeuwenlang sterk bepaald. Het is een heel rationale godsdienst geworden, waarin de beleving ondergewaardeerd wordt. Nu zijn we klaar voor een meer volwassen beleving van het geloof. Denk aan de uitspraak van Christus tegen de Samaritaanse bij de bron: „Er komt een tijd dat we zullen aanbidden in geest en waarheid.” Waarheid betekent hier: zeer wakker, in het volle bewustzijn van de eenheid van mens, God en schepping.

De vernieuwing die de Kerk zo nodig heeft, is al volop bezig. We moeten niet bang zijn. Wat dood is, moet afsterven. Wat leven geeft, zal opbloeien. Dat houd je niet tegen.

–Tien jaar geleden werd u priester in de westerse-orthodoxe Kerk der Galliërs. Nooit van gehoord.

Ik kwam er toevallig mee in aanraking zo’n dertig jaar geleden. De spiritualiteit en ritus van de orthodoxe Kerken spreken me erg aan. Ze beantwoorden aan een diepe nostalgie, die in mij was opgewekt door de meditatie en symboliek in het hindoeïsme.

Orthodoxie is voor mij de niet-moderne vorm van het christendom, de vorm die het meest aanleunt bij de traditie, weliswaar met alle positieve en negatieve aspecten. Positief is de zin voor het mysterie, negatief het nationalisme en het gebrek aan aandacht voor mensenrechten en aan kritische zin. Oost en West kunnen elkaar aanvullen of vervolledigen, ook op kerkelijk vlak dus.

Thierry Verhelst, *Wie is toch die ander?*, Lannoo Campus, Leuven, 2012, 182 blz., 24,99 euro, ISBN 978 90 209 7536 9.